

ВИРОБНИЦТВО ПЛОДООВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Харенко А.О., к.е.н., доцент

Бурляй О.Л., к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва

Продовольча безпека є однією з вирішальних складових загальноекономічної безпеки будь-якої держави. Завдяки їй досягається сталий соціально-економічний розвиток суспільства, його демографічне відтворення. Від стану агропромислового комплексу безпосередньо залежить її рівень розвитку.

Стабілізація роботи та розробка стратегії розвитку плодоовочевого підкомплексу сільськогосподарських підприємств України має велике народногосподарське значення в забезпеченні населення продуктами харчування. Він включає в себе традиційні галузі сільського господарства України, перехід якого на ринкові засади функціонування характеризують такі негативні тенденції в його розвитку, як різке зменшення обсягів виробництва і споживання плодоовочевої продукції; істотне скорочення площ багаторічних насаджень; низька ефективність або ж збитковість галузей в більшості господарств; втрата конкурентних позицій на внутрішньому та зовнішньому ринках продукції.

Динаміку площ, урожайності та валових зборів плодоовочевих культур у господарствах Черкаської області наведено в таблиці 1.

Посівні площі під овочевими культурами в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області протягом 10 останніх років зросли майже в 4,5 рази, щодо плодових насаджень спостерігався не такий стрімкий приріст – 50%. Проте досягнути рівень 2011 року становить лише 20 % по овочах та 2,5% по плодах відносно 1990 року. Основною причиною скорочення площ багаторічних насаджень у досліджуваній період була відсутність зацікавленості сільськогосподарських підприємств у подальшому розвитку галузі. Окрім того, більшість сільськогосподарських підприємств через хронічний дефіцит ресурсів не має можливості вкладати кошти на створення плодових насаджень, віддача від яких настане не раніш як через 5-6 років (період вступу їх в промислове плодоношення). Тому багатогалузеві господарства переважно обрали інші виробничі пріоритети, що значно прискорило скорочення площ промислових насаджень. Також спостерігалися доволі великі коливання урожайності плодоовочевих культур у підприємствах області, що залежало не лише від природних (об'єктивних) факторів, а й від суб'єктивних факторів – внесення добрив, догляду за посівами та насадженнями, дотримання строків посіву та збирання тощо. Необхідно відмітити, що найвищий рівень врожайності плодоовочевих культур спостерігався в 2011 році (овочі – 191,1 ц/га, плоди – 45,5 ц/га). Протягом досліджуваного періоду урожайність овочевих культур має тенденцію до збільшення на 2,88 ц з 1 га щорічно, а плодових – на 4,23 ц/га.

Необхідно відмітити, що за досліджуваний період зменшення валового збору овочів, у порівнянні з попереднім роком, спостерігалось в 2001-2003, 2007, 2009-2010 р., щодо плодів – у 2001, 2004-2006 та 2008 роках. Причому дане зниження відбулося як за рахунок зниження рівня врожайності культур (насаджень) так і збірної площі.

1. Динаміка площ, урожайності та валових зборів плодоовочевих культур у сільськогосподарських підприємствах Черкаської області

Роки	Збірна площа, га	Урожай- ність, ц з 1 га	Валовий збір, ц	Умовний валовий збір, тис. ц	Відхилення від базового періоду, (+;-)		
					всього	в т.ч. за рахунок зміни	
						площі	урожай- ності
Овочі відкритого ґрунту							
2000	4096	76,2	312115,2	-	-	-	-
2001	921	151,0	139071,0	70180,2	-173044,0	-241935,0	68890,8
2002	746	165,0	123090,0	112646,0	-15981,0	-26425,0	10444
2003	699	171,0	119529,0	115335,0	-3561,0	-7755,0	4194
2004	1621	86,6	140378,6	277191,0	20849,6	157662,0	-136812
2005	1618	99,7	161314,6	140118,8	20936,0	-259,8	21195,8
2006	3310	86,7	286977,0	330007,0	125662,4	168692,4	-43030
2007	3376	65,6	221465,6	292699,2	-65511,4	5722,2	-71233,6
2008	7516	91,8	689968,8	493049,6	468503,2	271584,0	196919,2
2009	6431	94,0	604514,0	590365,8	-85454,8	-99603,0	14148,2
2010	4346	115,6	502397,6	408524,0	-102116,0	-195990,0	93873,6
2011	4460	191,1	852306,0	515576,0	349908,4	13178,4	336730,0
Плоди							
2000	7211	3,8	27401,8	-	-	-	-
2001	584	12,2	7124,8	2219,2	-20277,0	-25182,6	4905,6
2002	511	33,7	17220,7	6234,2	10095,9	-890,6	10986,5
2003	1050	43,2	45360,0	35385,0	28139,3	18164,3	9975,0
2004	1035	6,5	6727,5	44712,0	-38632,5	-648,0	-37984,5
2005	574	11,4	6543,6	3731,0	-183,9	-2996,5	2812,6
2006	634	4,8	3043,2	7227,6	-3500,4	684,0	-4184,4
2007	442	16,0	7072,0	2121,6	4028,8	-921,6	4950,4
2008	347	14,8	5135,6	5552,0	-1936,4	-1520,0	-416,4
2009	483	31,4	15166,2	7148,4	10030,6	2012,8	8017,8
2010	762	29,4	22402,8	23926,8	7236,6	8760,6	-1524,0
2011	792	45,5	36036,0	23284,8	13633,2	882,0	12751,2

Динаміку виробничої собівартості 1 ц плодів і овочів у сільськогосподарських підприємствах Черкаської області розглянемо за допомогою даних таблиці 2.

Дані таблиці 2 свідчать, що собівартість досліджуваних видів продукції постійно зростає – за десять останніх років в 5,1 рази. Основними причинами цього явища стали: інфляція, коливання урожайності, недотримання та недосконалість технологічних процесів вирощування та збирання врожаю, а також відсутність потрібної техніки та коштів.

Провівши факторний аналіз зміни виробничої собівартості 1 ц

плодоовочевих культур у сільськогосподарських підприємствах Черкаської області слід відмітити, що за досліджуваний період на зниження темпів її росту позитивно вплинуло зростання рівня урожайності.

2. Виробнича собівартість 1ц плодоовочевої продукції в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області

Роки	Витрати на 1 га, грн	Урожайність, ц з 1 га	Собі- вартість 1 ц, грн	Умовна собівартість 1ц, грн	Відхилення від базового періоду, (+;-)		
					всього	в т.ч. за рахунок зміни	
						урожайності	витрат
Овочі відкритого ґрунту							
2000	1944,62	76,2	25,52	-	-	-	-
2001	5831,62	151,0	38,62	12,88	13,1	-12,64	25,74
2002	7349,10	165,0	44,54	35,34	5,92	-3,28	9,20
2003	6202,17	171,0	36,27	42,98	-8,27	-1,56	-6,71
2004	3307,25	86,6	38,19	71,62	1,92	35,35	-33,43
2005	5872,33	99,7	58,90	33,17	20,71	-5,02	25,73
2006	5055,48	86,7	58,31	67,73	-0,59	8,83	-9,42
2007	6237,25	65,6	95,08	77,07	36,77	18,76	18,01
2008	6135,91	91,8	66,84	67,94	-28,24	-27,14	-1,10
2009	6075,22	94,0	64,63	65,28	-2,21	-1,56	-0,65
2010	15021,06	115,6	129,94	52,55	65,31	-12,08	77,39
2011	26499,84	191,1	138,67	78,60	8,73	-51,34	60,07
Плоди							
2000	119,24	3,8	31,38	-	-	-	-
2001	1238,67	12,2	101,53	9,77	70,15	-21,61	91,76
2002	1498,30	33,7	44,46	36,76	-57,07	-64,77	7,70
2003	711,94	43,2	16,48	34,68	-27,98	-9,78	-18,20
2004	309,60	6,5	47,63	109,53	31,15	93,05	-61,90
2005	1179,90	11,4	103,50	27,16	55,87	-20,47	76,34
2006	772,99	4,8	161,04	245,81	57,54	142,31	-84,77
2007	1038,72	16,0	64,92	48,31	-96,12	-112,73	16,61
2008	2802,82	14,8	189,38	70,18	124,46	5,26	119,20
2009	4902,80	31,4	156,14	89,26	-33,24	-100,12	66,88
2010	15893,64	29,4	540,60	166,76	384,46	10,62	373,84
2011	22429,22	45,5	492,95	349,31	-47,65	-191,29	143,64

Таким чином зниження витрат на виробництво плодоовочевих культур не лише в підприємствах Черкаської області, а й в інших сільськогосподарських формуваннях України можливе лише у випадку економічної стабільності в країні, встановлення паритету цін на продукцію сільського господарства і промисловості.